

KOMMISSIONEN

KOMMISSIONENS BESLUT

av den 30 juni 2004

om det statliga stöd som Tyskland beviljat Herlitz-gruppen

[delgivet med nr K(2004) 2212]

(Endast den tyska texten är giltig)

(Text av betydelse för EES)

(2005/878/EG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION HAR FATTAT DETTA BESLUT

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 88.2 första stycket,

med beaktande av avtalet om upprättandet av Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, särskilt artikel 62.1 a,

med beaktande av rådets förordning (EG) nr 659/1999 av den 22 mars 1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget ⁽¹⁾, särskilt artikel 7.3,

efter uppmaning till alla berörda parter att yttra sig enligt dessa bestämmelser ⁽²⁾, och med beaktande av dessa synpunkter, och

av följande skäl:

I. FÖRFARANDE

- (1) I mars 2002 framförde en av Herlitz AG:s främsta konkurrenter ett klagomål, enligt vilket Herlitz AG hade fått en garanti av delstaten Berlin. I en skrivelse av den 25 mars 2002 anmodade kommissionen Tyskland att inkomma med uppgifter om eventuellt stöd till Herlitz AG. Tyskland svarade med en skrivelse av den 17 april 2002, registrerad den 18 april, av vilken det framgår att något stöd inte hade lämnats. På grundval av en tidningsartikel av den 24 april 2002, enligt vilken delstaten Brandenburg hade beviljat Falken Office Products Gmb (nedan kallat "FOP"), ett dotterbolag till Herlitz AG, ett lån på 1 miljon euro, anmodade kommissionen Tyskland i en skrivelse av den 8 maj 2002 på nytt att inkomma med uppgifter om eventuellt stöd till Herlitz AG. Tyskland svarade på nytt i en skrivelse av den 4 juni 2002, registrerad den 5 juni, att något stöd inte hade beviljats.
- (2) Slutligen meddelade Tyskland kommissionen i en skrivelse av den 17 juli 2002, registrerad den 19 juli, att InvestitionsBank des Landes Brandenburg (nedan kallad "ILB") hade beviljat Herlitz PBS AG ett lån på cirka 1 miljon euro. Enligt de uppgifter som Tyskland lämnade hade åtgärden redan vidtagits. Den registrerades därför av kommissionen som icke anmält stöd med nr NN 89/02. Bilagor, inklusive en insolvensplan, bifogades en skrivelse av den 19 juli 2002, registrerad den 25 juli, och en skrivelse av den 1 augusti 2002, som registrerades samma dag. Den 8 augusti 2002 begärde kommissionen klarlägganden om det beviljade stödet. I en skrivelse av den 4 september 2002, registrerad samma dag, lämnade Tyskland kompletterande upplysningar.

⁽¹⁾ EGT L 83, 27.3.1999, s. 1. Förordningen ändrad enligt 2003 års anslutningsakt.

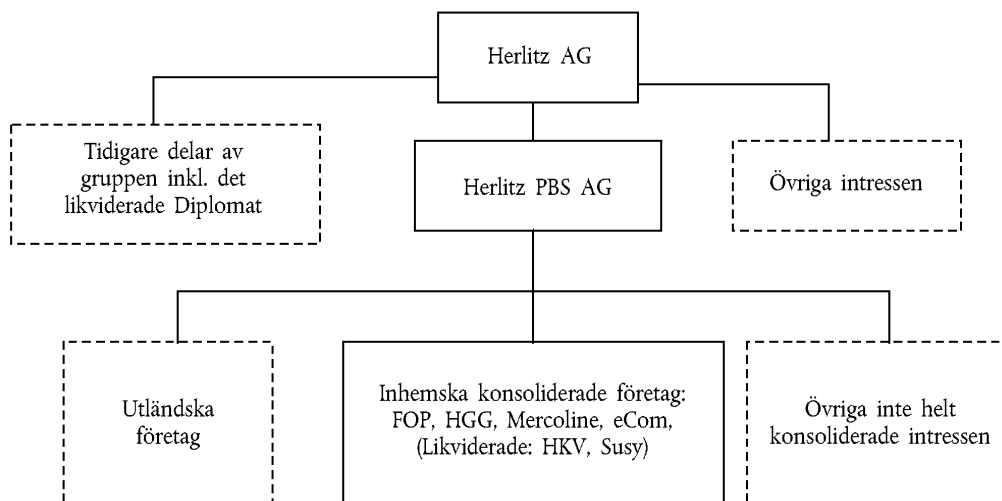
⁽²⁾ EUT C 100, 26.4.2003, s. 3.

- (3) I en skrivelse av den 29 januari 2003, som registrerades samma dag, meddelade Tyskland kommissionen att det lån som hade beviljats Herlitz PBS AG hade återbetalts i sin helhet till ILB. Dessutom hade insolvensförfarandena mot Herlitz AG och Herlitz PBS AG ställts in samt insolvensplanerna godkänts och genomförts.
- (4) I en skrivelse av den 19 februari 2003 underrättade kommissionen Tyskland om sitt beslut att inleda ett förfarande enligt artikel 88.2 i EG-fördraget med avseende på lånet och de beledsagande åtgärderna och meddelade att ärendet hade registrerats under nummer C 16/03. De synpunkter som Tyskland därefter framförde registrerades den 28 april 2003.
- (5) Kommissionens beslut att inleda ett formellt undersökningsförfarande offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning ⁽³⁾. Kommissionen uppmanade där alla berörda parter att yttra sig. Ett yttrande inkom. Det sändes vidare till Tyskland som gavs möjlighet att svara. Tysklands synpunkter lämnades i en skrivelse av den 24 juli 2003, registrerad den 27 juli 2003.
- (6) Genom skrivelserna av den 10, 12 och 28 november 2003, 8 och 26 januari, 23 mars, 23 och 24 april 2004 lämnade Tyskland kompletterande upplysningar. Ett möte mellan företrädare för kommissionen, den tyska regeringen, Herlitz-gruppen och konkursinsolvenshandläggaren ägde rum den 27 januari 2004.

II. ÅTGÄRDERNA

1. Företaget

- (7) Herlitz AG, som grundades 1904 som en pappersaffär, har utvecklats till en grupp som är börsnoterad sedan 1977. Inom gruppen är Herlitz AG holdingbolaget som äger dotterbolagens aktier. Av dotterbolagen är Herlitz PBS AG det viktigaste.
- (8) Ända tills insolvensförfarandet inleddes var Herlitz AG holdingbolag för Herlitz PBS AG och Diplommat GmbH (Diplomat). Inom Herlitz-gruppen var Herlitz PBS AG holdingbolag för Falken Office Products GmbH (FOP), Herlitz Kunststoffverarbeitungs GmbH (HKV), Susy Card Papeterie GmbH (Susy), HGG Verwaltungsgesellschaft mbH (HGG) och för utländska dotterbolag i cirka 15 länder. År 2002 förvärvade Herlitz-gruppen Mercoline GmbH, eCom Verwaltungs GmbH och eCom Logistik GmbH & Co.KG (eCom). Gruppen har följande struktur:

⁽³⁾ Se fotnot 2.

- (9) Herlitz-gruppen är verksam på marknaderna för skriv- och kontorsmateriel samt gratulationskort. Herlitz AG och Herlitz PBS har sitt säte i Berlin. Dess produktion är förlagd till Berlin, Falkensee (Brandenburg), Peitz (Brandenburg), Cunewald (Sachsen), Posen (Polen) och Most (Tjeckien). FOP är gruppens största tillverkare av kontorsmateriel.
- (10) Sedan juli 2001 ägs Herlitz AG:s aktier till 67 % av ett konsortium där följande banker ingår: DB Industrial Holding (Deutsche Bank), Landesbank Berlin, Berliner Bank ⁽⁴⁾, Hypovereinsbank, Bayerische Landesbank, DZ Bank AG, Dresdner Bank, HSBC, IKB Deutsche Industriebank AG och West LB. Återstående 35 % är fördelade på flera olika ägare ⁽⁵⁾.
- (11) Följande tabell 1 visar gruppens ekonomiska utveckling:

Tabell 1

	1997	1998	1999	2000	2001	2002 totalt	2002 1.1.2002– 16.9.2002	2002 17.10.2002– 31.12.2002	2003
Omsättning i miljoner euro (*)	714	630	567	490	438	376	255	121	347
Nettovinst/förlust i miljoner euro (*)	- 51	- 37	- 46	- 51	- 134	99	51	48	1,7
Anställda (*)	5 420	4 483	4 228	3 380	2 984	3 096	3 181 Genomsnitt	3 109 Genomsnitt	Ingen märkbar förändring
Kapital i miljoner euro (*)	171	123	70	18	- 55	43	- 6	43	43
Banklån i miljoner euro (*)	172	365	373	356	297	89	250	89	63

(*) Alla uppgifter avser situationen i slutet av varje angivet år eller angiven tidsperiod, om inget genomsnittsvärde anges.

- (12) Eftersom banklånen inte förlängdes i mars 2002, var Herlitz AG, Herlitz PBS AG och andra dotterbolag i gruppen såsom Diplomat, HKV och Susy på väg att bli eller var redan insolventa. Den 3 april 2002 ansökte Herlitz AG och Herlitz PBS AG om insolvensförfaranden. Den 5 juni 2002 inleddes för båda företagen insolvensförfaranden inför domstol.
- (13) För några dotterbolag inom gruppen genomfördes separata insolvensförfaranden. Diplomat, HKV och Susy begärde sig i konkurs den 12 april 2002 och likviderades därefter. Under likvidationsförfarandet erhöll alla borgenärer samma procentsats av sina fordringar ur massan. Ingen borgenär avstod från sina fordringar mot dessa företag eller FOP. Att FOP blev insolvent undveks genom att Herlitz PBS AG beviljade ett undsättningslån.
- (14) Insolvensförfarandena mot Herlitz AG och Herlitz PBS AG inställdes den 16 september 2002 då domstolen godkände insolvensplanerna. Dessa hade för Herlitz AG och Herlitz PBS enstämmigt och utan förbehåll godkänts den 15 juli 2002 av borgenärerna. Att insolvensplanerna uppfylldes övervakades av insolvenshandläggaren och borgenärerna t.o.m. den 31 mars 2004.

⁽⁴⁾ Den 1 juli 2003 blev Berliner Bank ett dotterbolag till Landesbank Berlin.

⁽⁵⁾ Se Herlitz-gruppens webbplats: http://www.herlitz.de/index.php?id=347&backPID=348&begin_at=5&pS=1041375600&pL=31535999&arc=1&tt_news=81

- (15) Enligt de uppgifter som Tyskland lämnade berodde Herlitz-gruppens ekonomiska svårigheter på en rad felaktiga investeringsbeslut, som på 90-talet fattades utanför kärnverksamheten. Efter återföreringen beslutade gruppen att i hopp om höga vinster ge sig in på fastighetsmarknaden i Berlin och Brandenburg. Då de förväntade vinstökningarna uteblev, tvingades gruppen att göra avsättningar och avskryva 95 miljoner euro. De byggnader som gruppen hade låtit uppföra för eget bruk i Berlin-Tegel och Falkensee visade sig vara överdimensionerade. Eftersom man inte lyckades hitta någon intressent till de oanvända ytorna, uppkom kostnader för förlorade hyresintäkter på 20 miljoner euro.
- (16) Investeringarna i fast egendom var företagets största förlustbringande faktor. Alla försök att sälja fastighetsinnehavet misslyckades. Detta ledde till att det i slutet av år 2001 bildades två särskilda fastighetsbolag, GGB Grundstücksgesellschaft Am Borsighafen mbH Co. KG (GGB) för gruppens byggnader i Berlin-Tegel och GGF Grundstücksgesellschaft Falkensee mbH Co. KG (GGF) för byggnaderna i Falkensee. Via Herlitz PBS AG och HGG utövade gruppen majoritetskontroll över GGB och GGF. Medan Herlitz PBS AG var kommanditdelägar, var HGG komplementär i GGB och GGF.
- (17) Herlitz-gruppen planerade att sanera balansräkningen från den börda som fastighetsinvesteringarna utgjorde. Därför sålde man i januari 2002 de båda områdena med därtill hörande tomträtter till GGB och GGF, som därefter lät gruppen arrendera den del av områdena som den behövde. GGB och GGF kunde emellertid inte avskiljas från gruppen före insolvensförfarandet. Till sist löstes HGG, GGB:s och GGF:s minoritetspartner, med insolvenshandläggarens medgivande ut ur Herlitz-gruppen den 30 september 2002 och Herlitz PBS AG:s kommanditrätter omvandlades till minoritetsägarandelar på 1 miljon euro i GGB och GGF. Följaktligen är enligt tysk lag ⁽⁶⁾ Herlitz-gruppen inte längre majoritetsägare i fastighetsbolagen.
- (18) Förvärvet av en rysk fabrik inom pappers- och pappersbearbetningsbranschen visade sig också vara en felinvestering. På grund av pappersindustrins sammanbrott i OSS ledde denna investering till förluster på cirka 50 miljoner euro. Ytterligare investeringar inom distributionsbranschen i Portugal, Frankrike och Österrike blev också resultatlösa och medförde förluster på 10–15 miljoner euro. De totala förlusterna av alla felinvesteringarna blev cirka 175–180 miljoner euro. Det skall påpekas att Herlitz-gruppens kärnverksamhet under hela denna tid genererade positiva resultat, som emellertid inte räckte till för att täcka de förluster som de misslyckade investeringarna medförde.

2. De ekonomiska åtgärderna

- a) "De gamla åtgärderna"
- (19) Genom Liegenschaftsfonds Berlin GmbH & Co. KG (Liegenschaftsfonds) erbjöd delstaten Berlin år 1989 Herlitz AG att utnyttja ett markområde på det tidigare industriområdet Borsig i Berlin-Tegel. Liegenschaftsfonds är ett bolag som svarar för förvaltningen av delstaten Berlins fastighetsbestånd. För området i Tegel förvärvade Herlitz-gruppen från delstaten Berlin tomträtten, för vilken tomträttsavgifter skulle betalas t.o.m. den 30 april 2053.
- (20) Tomträttsavgifterna motsvarade 3 % av tomtvärdet, som kunde variera under avtalets löptid. Gruppen uppförde i Tegel en kontorsbyggnad med produktionsavdelning som motsvarade dess behov. De byggnader som uppfördes på den arrenderade tomten ägdes av gruppen. Då byggnaderna såldes till GGB överfördes även tomträtten.

⁽⁶⁾ Se § 290 i HGB.

- (21) Avtalet mellan Liegenschaftsfonds och Herlitz-gruppen innehöll en klausul om att tomträttsavgifterna skulle höjas från 3 % till 7,5 %, om området användes i ett syfte som stod i strid med ägarens intressen. Liegenschaftsfonds höjde dock inte tomträttsavgiften då rätten till området i Berlin-Tegel överläts till GGB, och avgiften betalades såsom överenskommit av gruppen fram till mars 2002 och från och med ^(a) oktober 2002 av GGB.
- (22) År 1989 hade Herlitz AG av delstaten Berlin dessutom fått ett lån utan säkerhet på 6 miljoner tyska mark (DEM) (3,07 miljoner euro) för att flytta sina anläggningar i Moabit och Spandau till Tegel (nedan kallat "flyttlånet"). Den 17 november 1999, dvs. strax innan lånet förföll till betalning, sköt delstaten Berlin upp återbetalningen av flyttlånet till den 31 december 2004. I gengäld debiterade delstaten en ränta motsvarande Europeiska centralbankens basräntesats plus 2 %.
- (23) Som säkerhet undertecknade Herlitz AG den 23 november 1999 en notariatshandling, i vilken företaget förklarar sig ha en skuld till delstaten Berlin på 7,185 miljoner DEM (3,67 miljoner euro), vilket motsvarar det ursprungliga flyttlånet plus de beräknade sammanlagda räntorna på 1,185 miljoner DEM (0,606 miljoner euro). Dessutom intecknades genom handlingen ett belopp motsvarande de upplupna avgifterna för Herlitz AG:s tomträtt i Berlin-Tegel. Denna inteckning hade dock lägre prioritet än bankernas för samma tomträtt. Varken beviljandet av flyttlånet 1989 eller uppskovet med betalningsfristen 1999 omfattades av någon stödordning. Ingen av åtgärderna hade anmälts till kommissionen.
- b) *Undsättningslånet*
- (24) Genom ett avtal som slöts med insolvenshandläggaren den 10 maj 2002 beviljade ILB Herlitz PBS AG ett lån på 930 232 euro (nedan kallat "undsättningslånet"). I en skrivelse av den 29 maj 2002 höjdes beloppet till 963 855,42 euro.
- (25) Syftet med detta lån var att fullgöra köpeavtalet mellan Herlitz PBS AG och FOP. FOP hade levererat varor till Herlitz PBS AG, men inte fått betalt, vilket gjorde att dess likviditet var hotad.
- (26) Undsättningslånet beviljades till en årsränta på 7,5 % och skulle återbetalas inom sex månader efter utbetalningen. Det utbetalades den 24 juli 2002 och som säkerhet ställdes FOP:s överlåtelse av krav motsvarande 2,5 miljoner euro och en inteckning i industritomten motsvarande 13 549 234,85 euro. Lånet inklusive räntor återbetalades till ILB den 24 januari 2003.

c) *Omstrukturering genom insolvensplaner*

Insolvensplanerna

- (27) Tyskland lade fram en insolvensplan avseende Herlitz PBS AG och en annan avseende Herlitz AG; båda var daterade den 15 juli 2002. Dessa insolvensplaner är Herlitz-gruppens saneringsplaner (rekapitaliseringsplaner). I saneringsplanerna ingick en neddragning av kapaciteten, försäljning av fast egendom, nedläggning av olönsamma dotterbolag, minskning av negativa rörelseresultat, åtgärder för att minska kostnaderna och optimera försäljningen och sökande efter en strategisk partner. Dessutom ingick det i planerna att minska företagets skulder genom en total eller partiell avskrivning av skulderna utan säkerhet och genom bidrag från arbetstagarna.

^(a) Redigeringsfel.

- (28) Till grund för båda insolvensplanerna låg en sanering genom fortsatt verksamhet i företaget enligt den tyska insolvensordningen (7). Denna insolvensordning, som trädde i kraft den 1 januari 1999, gör det möjligt att rädda ett företag genom att behålla företagsledningen och tillgodose borgenärerna med de intäkter som genereras efter avslutat insolvensförfarande. I förfarandena mot Herlitz AG och Herlitz PBS AG visade sig denna lösning lämpligast för att tillgodose borgenärerna. Därför avstod insolvenshandläggaren och borgenärerna från alternativet att sälja hela företaget eller att likvidera företaget och sälja tillgångarna separat.
- (29) Samma förfarande ligger visserligen till grund för båda planerna, men eftersom Herlitz PBS AG och Herlitz AG har olika förmögenhetsstruktur eftersträvades olika lösningar. Omstruktureringen av Herlitz AG på grundval av insolvensplanen villkorades mot att planen avseende Herlitz PBS AG uppfylldes. I båda planerna indelades företagets borgenärer i undergrupper med jämförbara fordringar.
- (30) Enligt § 222 i insolvensordningen kan det finnas tre slags borgenärer i ett insolvensförfarande:
- Borgenärer med förmånsrätt om planen inkräktar på deras rättigheter.
  - Prioriterade borgenärer.
  - Oprioriterade borgenärer som inte avstår från sina fordringar.
- (31) Borgenärer med lika rättigheter delas dessutom in i undergrupper. Efter indelningen i grupper kan inget enskilt fall regleras, om man därigenom gör skillnad mellan olika delar av en borgenärsgrupp.
- (32) I insolvensförfarandena mot Herlitz AG och Herlitz PBS AG fick borgenärerna med förmånsrätt sina anspråk tillgodosedda i enlighet med de framställda kraven.
- (33) Tyskland meddelade att samtliga massakostnader och massaskulder i förfarandena mot Herlitz AG och Herlitz PBS AG hade betalats. En del av dessa fordringar gällde mervärdesskatten. Vid insolvensförfaranden mot ett företag som lever vidare måste dessa prioriterade fordringar betalas för att förfarandet skall kunna avslutas framgångsrikt. Massaskulderna betalades så fort de uppstod och det upprättades ingen separat förteckning över dem. Det upprättades emellertid hypotetiska förteckningar över massakostnaderna och massaskulderna för att man skulle få en uppfattning om det tänkbara resultatet av en likvidation eller försäljning av tillgångarna.

Borgenärsgrupper i insolvensplanen gällande Herlitz AG

- (34) I insolvensförfarandet mot Herlitz AG delades borgenärerna in i följande grupper:
- Borgenärer med förmånsrätt: Någon sådan grupp bildades inte. Förmånsrätt fick dock alla de fordringar som innehades av Hypovereinsbank och Eurohypo (8), dock bara en del av dem som innehades av gruppen HAG 1.

(7) Insolvensordningen av den 5 oktober 1994 (BGB II 1994, 2866).

(8) Se skäl 42.

- b) Massakostnader och massaskulder: En sådan grupp bildades inte och fordringarna reglerades efter hand som de framställdes.
- c) Prioriterade borgenärer:
- Grupp HAG 1: bankgrupp med förmånsrätt avseende en del av fordringarna i Herlitz AG:s lösöre och aktier.
  - Grupp HAG 2: övriga prioriterade borgenärer, som inte hör till grupp HAG 1.
  - Grupp HAG 3: skattemyndigheten i Berlin.
  - Grupp HAG 4: anknutna företag.
- d) Oprioriterade borgenärer:
- Grupp HAG 5: räntor, kostnader, böter osv.
- (35) De oprioriterade fordringarna i HAG 5 ströks enligt § 225 i insolvensordningen ur insolvensplanen. De prioriterade grupperna HAG 3 och HAG 4 avskrev sina fordringar per den 15 juli 2002 ⁽⁹⁾. I nedanstående tabell redovisas de fordringar och belopp som borgenärerna avskrev (avrundade tal):

Tabell 2

Grupp	Herlitz AG:s offentliga och privata borgenärer	Slag av fordran	Säkerhet	Skulder i miljoner euro	Avskriven fordran (miljoner euro)
HAG 1	Banker med förmånsrätt (offentliga och privata)	Lån före den 3 april 2002	Förmånsrätt gällande inventarier	[130–140] (*)	[upp till 135] *
HAG 2	Tidigare företagsledning och arbetstagare (privat)	Framtida pensionsanspråk, löner före den 3 april 2002, avgångsvederlag	Ingen	[35,91] *	[...] *
	Uthyrare av tomtmark i Spandau (privat)	Hyror; skadestånd på grund av uppsägning av avtal	Ingen		[...] *
	Leverantörer (privata)	Fordringar för leveranser och tjänster före den 3 april 2002, skadestånd på grund av uppsägning av avtal	Ingen		

⁽⁹⁾ Det enda undantaget var att Herlitz PBS AG fick en kompensationsbetalning på 1 miljon euro för att fusionsavtalet mellan Herlitz AG och Herlitz PBS AG upphörde att gälla.

Grupp	Herlitz AG:s offentliga och privata borgenärer	Slag av fordran	Säkerhet	Skulder i miljoner euro	Avskriven fordran (miljoner euro)
	Pensionskassa (offentlig)	Framtida pensionsanspråk	Ingen	[8,43] *	
	Bundesanstalt für Arbeit (offentlig)	Krav på kompensation för ersättningen till arbetstagarna enligt lönegarantin (1 januari 2002–4 juni 2002)	Ingen		
	Sjukförsäkring (offentlig)	Avgifter för perioden 5 mars 2002–4 juni 2002	Ingen		
	Skattemyndigheten i Alfeld (offentlig)	Skatt vid försäljning av ägarandel före 2002	Ingen		
	Liegenschaftsfonds (offentlig)	Hyseskrav för Berlin-Spandau	Ingen		

Avskriven fordran i grupp HAG 2: en utdelning på 0,5 miljoner euro betalades i förhållande till omfattningen på fordran, den övriga delen av fordringarna avskrevs

HAG 3	Skattemyndigheten i Berlin (offentlig)	Inkomstskatt och mervärdesskatt från tiden före den 5 juni 2002	Ingen	[2,0] * ^(*)	[2,0] * ^(*)
-------	--	---	-------	------------------------	------------------------

Avskriven fordran i grupp HAG 3: fordringarna avskrevs till 100 %

HAG 4	Anknutna företag (privat)	Samtliga fordringar gentemot Herlitz AG	Ingen	109	108
HAG 5	Oprioriterade borgenärer (privata eller offentliga)	Räntor, kostnader, avgifter osv.	Ingen	Uppgift saknas	Uppgift saknas

^(*) Redigeringsfel.

^(*) Delar av denna text har utelämnats, för att säkerställa att ingen konfidentiell information offentliggörs. Dessa delar har markerats med hakparenteser och en asterisk.

Borgenärsgrepp i insolvensplanen gällande Herlitz PBS AG

(36) Borgenärerna i insolvensförfarandet mot Herlitz PBS AG delades in i följande grupper:

a) Borgenärer med förmånsrätt:

— Grupp PBS 1: Förmånsrätten säkrade samtliga fordringar för vissa leverantörer.

— Grupp PBS 6: Banker med förmånsrätt för en viss del av fordringarna; Hypovereinsbank och Eurohypo hade likaså förmånsrätt men togs inte med i grupp PBS 6.

- b) Massakostnader och massaskulder: Någon sådan grupp bildades inte. Fordringarna betalades i samband med att kraven framställdes.
- c) Prioriterade borgenärer:
- Grupp PBS 2: anställda.
  - Grupp PBS 3: vissa offentliga borgenärer såsom skattemyndigheter, Bundesanstalt für Arbeit, sjukkassor, delstaten Berlin.
  - Grupp PBS 4: anknutna företag.
  - Grupp PBS 5: andra prioriterade borgenärer, t.ex. tidigare företagsledning och arbetstagare, yrkessammanslutningar, pensionskassa, privata leasingbanker, det österrikiska postverket och tullverket.
- d) Oprioriterade borgenärer:
- Grupp PBS 7: räntor, kostnader, avgifter osv.
- (37) De oprioriterade fordringarna i grupp PBS 7 ströks enligt § 225 i insolvensordningen ur insolvensplanen. De prioriterade grupperna PBS 3 och PBS 4 avskrev sina fordringar per den 15 juli 2002. I nedanstående tabell redovisas de fordringar och belopp som borgenärerna avskrev (avrundade tal):

Tabell 3

Grupp	Herlitz PBS AG:s privata och offentliga borgenärer	Slag av fordran	Säkerhet	Skulder (miljoner euro)	Avskriven fordran (miljoner euro)
PBS 1	Leverantörer med förmånsrätt (privata)	Fordringar för leveranser och tjänster före den 3 april 2002	Separationsrätt/förmånsrätt till inventarier	[3–6] *	0
PBS 2	Arbetstagare (privata)	Framtida löner	Ingen	[40–50] */år	[2–4] * år 2002 [4–5] */år fr.o.m. 2003
PBS 3	Skattemyndigheten i Berlin (offentlig)	Inkomstskatt mars 2002	Ingen	[11,50] *	[...] *
	Skattemyndigheten i Berlin (offentlig)	Fastighetsskatt januari–mars 2002	Ingen		
	Skattemyndigheten i Berlin (offentlig)	Skatt vid försäljning av fast egendom från 1996	Ingen		
	Bundesanstalt für Arbeit (offentligt)	Kompensation för ersättningen till de anställda enligt lönegarantin (1 april 2002–4 juni 2002)	Ingen		

Grupp	Herlitz PBS AG:s privata och offentliga borgenärer	Slag av fordran	Säkerhet	Skulder (miljoner euro)	Avskriven fordran (miljoner euro)
	Sjukförsäkringar (offentliga)	Avgifter under perioden 5 mars–4 juni 2002	Ingen		
	Liegenschaftsfonds (offentlig)	Tomträttsavgifter april–juni 2002	Oprioriterad in-teckning		
	Delstaten Berlin (offentlig)	Krav på återbetalning av flyttlånet	Ingen		

Total avskrivning i grupp PBS 3: 100 % av fordringarna avskrevs

PBS 4	Anknutna företag (privat)	Alla återstående fordringar från anknutna företag i Herlitz-gruppen	Ingen	139	139
PBS 5	Tidigare företagsledning/anställda (privat) ^(a)	Framtida pensionskrav, löner före den 3 april 2002, avgångsvederlag	Ingen	[privata borgenärer 22,61; offentliga borgenärer 19,56] *	[...] *
	Pensionskassan (offentlig)	Framtida pensionskrav	Ingen		
	Leasingbanker (privat)	Resterande och kapitaliserade framtida leasingavbetalningar	Ingen		
	Österrikiska postverket (privat i det här fallet)	Kreditering för reklamationer och bonusersättning	Ingen		
	Yrkessammanslutningar (offentliga)	Avgifter till olycksfallsförsäkringen	Ingen		
	Tullverket (offentligt)	Mervärdesskatt vid import, tull	Ingen		
	Duales System Deutschland (privat)	Avgifter "Der Grüne Punkt"	Ingen		
	Sjukförsäkringar (offentliga)	Avgifter från perioden (1–4 mars 2002)	Ingen		
	Liegenschaftsfonds (offentlig)	Tomträttsavgifter för juli–september 2002	Oprioriterad in-teckning		

Grupp	Herlitz PBS AG:s privata och offentliga borgenärer	Slag av fordran	Säkerhet	Skulder (miljoner euro)	Avskriven fordran (miljoner euro)
	Övriga leveranser utan säkerhet (privat)	Leveranser och tjänster före den 3 april 2002, skadeståndskrav enligt avtal osv.	Ingen		

Total avskrivning i grupp PBS 5: 90 % av fordringarna avskrevs

PBS 6	Banker med säkerhet i lösöre (privata och offentliga)	Krediter från tiden före den 3 april 2003	Förmånsrätter i lösöre	[100–120] * ^(b)	(upp till 76,75 miljoner euro)
PBS 7	Öprioriterade borgenärer (privata eller offentliga)	Räntor, kostnader, avgifter osv.	Ingen	Uppgift saknas	Uppgift saknas

^(a) Skulderna erhålls genom att dra ifrån de dubbla fordringarna mot Herlitz AG och Herlitz PBS AG.

^(b) Se fotnot a.

Ytterligare uppgifter om skulderna till offentliga borgenärer

- (38) Offentliga borgenärer framställde fordringar i olika grupper. I grupperna HAG 2, HAG 3, PBS 3 och PBS 5 saknades säkerhet för de offentliga och privata borgenärernas fordringar. Trots det avskrevs de prioriterade fordringarna i grupperna HAG 3 och PBS 3 i sin helhet, medan de prioriterade borgenärerna i grupperna HAG 2 och PBS 5 erhöll en proportionell andel av de betalningar som gjordes.
- (39) Enligt insolvensplanerna fick borgenärerna i grupp HAG 2 senast den 31 mars 2004 en andel av totalbeloppet på 0,5 miljoner euro beroende på storleken på respektive fordringar. Borgenärerna i grupp PBS 5 fick 10 % av sina fordringar senast den 31 december 2003. Av tabellerna 2 och 3 framgår de offentliga fordringarna respektive avskrivningarna av fordringarna.

Kompletterande uppgifter om de finansinstitut som deltog i uppgörelsen

- (40) I båda insolvensplanerna nämns ett lån (konsortielånet) som Herlitz PBS AG beviljades av ett bankkonsortium. Konsortiet har samma sammansättning som det som nämns i skäl 10. Konsortielånet beviljades Herlitz PBS AG av hela konsortiet för att möjliggöra full återbetalning av en konvertibel obligation på 100 miljoner euro. Den 3 april 2002 hade 53,9 miljoner euro förbrukats av konsortielånet på 65,4 miljoner euro. Dessutom beviljade de flesta konsortiebankerna Herlitz-gruppen före juli 2001 ytterligare lån på 156,6 miljoner euro, varav 134,11 miljoner euro hade utnyttjats per den 3 april 2003.
- (41) I grupp PBS 6 avskrev bankerna enhetligt återbetalningen av konsortielånet och de belopp som översteg kreditlinjerna till Herlitz PBS AG på 76,714 miljoner euro. Också grupp HAG 1 avskrev enhetligt de belopp som översteg kreditlinjerna till Herlitz AG på 5 miljoner euro. Den del av lånet som inte avskrevs motsvarade förlängda lån till Herlitz-gruppen. De skulder som motsvarar de avskrivna fordringarna för lånen till Herlitz PBS AG och Herlitz AG övertogs samtidigt av fastighetsbolagen GGB och GGF.

Kompletterande uppgifter om de övriga skulderna till finansinstituten

- (42) Då borgenärerna godkände insolvensplanerna fanns det ytterligare bankskulder i Herlitz-gruppen, vilka inte täcktes av konsortielånet och kreditlinjerna. För det första avskrev Hypovereinsbank (Irland), Bayerische Landesbank och Landesbank Berlin helt återbetalningen av lånen utan säkerhet för att inte riskera de fordringar för vilka det fanns en partiell säkerhet inom konsortielånet. För det andra beviljades Herlitz-gruppen lån, för vilka det fanns säkerhet genom en prioriterad inteckning i markområdet i Berlin-Tegel: ett lån på 15,4 miljoner euro hos Hypovereinsbank och ett på 30,8 miljoner euro hos Eurohypo. Dessa båda lån togs inte med i uppgörelsen. De kunde dock avskrivas vad gäller Herlitz AG och Herlitz PBS AG, eftersom det intecknade markområdet i Berlin-Tegel såldes till GGB.
- (43) Den 15 april 2002 beviljade konsortiebankerna Herlitz ett likviditetslån på 15 miljoner euro för att gruppen skulle kunna fortsätta sin verksamhet. Lånet förlängdes två gånger och återbetalades i sin helhet den 17 november 2003. Det var avsett för gruppens säsongsbetingade likviditetsbehov och skulle kunna beviljas på nytt i juni 2004.

Kompletterande uppgifter om skulderna till leverantörerna

- (44) Herlitz AG:s skulder till leverantörerna uppgick i grupp HAG 2 till 9,3 miljoner euro. Herlitz PBS AG:s leverantörer kan indelas i leverantörer med säkerhet (grupp PBS 1) och leverantörer utan säkerhet (grupp PBS 5). Leverantörerna i grupp PBS 1 hade förmånsrätt till 35 % av Herlitz PBS AG:s omsättningstillgångar och avskrev därmed inte sina fordringar. Däremot avskrev leverantörerna utan säkerhet i grupp PBS 5 90 % av sina fordringar liksom de prioriterade borgenärerna i denna grupp.

Kompletterande uppgifter om skulderna till anställda och anknutna företag

- (45) Enligt tysk insolvensrätt kan anställda och anknutna företag delta i ett insolvensförfarande och få utdelning på sina fordringar. För dessa skapades skilda "borgenärsgupper" (HAG 4, PBS 4), andra fördes till de blandade grupperna (HAG 2, PBS 5).

Alternativ till insolvensplanerna

- (46) I förfarandena mot Herlitz AG och Herlitz PBS AG beslutade sig insolvenshandläggaren och borgenärerna för att upprätthålla företagets drift med hjälp av insolvensplaner. Såsom nämns i skäl 33 betalades under insolvensplansförfarandet samtliga massakostnader och massaskulder. Dessutom betalades 0,5 miljoner euro som utdelning till några prioriterade borgenärer i Herlitz AG, medan några prioriterade borgenärer i Herlitz PBS AG fick en utdelning på cirka 10 % på sina fordringar. Såsom framgår av skäl 47 skulle vid en likvidation av företaget den förväntade insolvensmassan ha blivit betydligt lägre. Vid en försäljning av hela företaget skulle borgenärerna ha kunnat bli bättre tillgodosedda. Det fanns emellertid ingen investerare som var beredd att överta gruppens samtliga tillgångar.
- (47) Enligt ett utlåtande från konsultfirman Roland Berger och även enligt den uppfattning som framfördes av den oberoende auktionsförrättaren skulle värdet på inventarierna vid en likvidation ha sjunkit från 84,2 miljoner till [10–30] miljoner euro. Detta belopp skulle i första hand ha måst användas för att betala fordringar med förmånsrätter, vilket skulle ha gett en återstående insolvensmassa på endast [0–5] miljoner euro. Herlitz-gruppens inkomster under insolvensförfarandet skulle ha uppgått till cirka 1 miljon euro. Sedan detta belopp lagts till de disponibla tillgångarna skulle den disponibla insolvensmassan ha uppgått till [1–6] miljoner euro.

- (48) Den disponibla massan skulle ha använts till att betala de massakostnader och massaskulder som uppstått vid förvaltningen och avyttrandet av insolvensmassan. Efter avdrag av massakostnaderna skulle det ha återstått disponibla tillgångar på endast [0–1] miljon euro. Detta belopp hade inte kunnat täcka företagets massaskulder och hade därför inte ens varit tillräckligt för att partiellt tillgodose de prioriterade borgenärerna.
- (49) Enligt insolvensplanerna hade en omstrukturering och försäljning av Herlitz-gruppens samtliga tillgångar till en ny ägare inte varit möjlig. Det lämnades visserligen anbud på övertagandet av vissa verksamhetsområden och lagerbestånd, men priset i dessa anbud motsvarade likvidationsvärdet. Den fördelaktigaste lösningen för borgenärerna var därför att det fortlevande företaget omstrukturerades med hjälp av en insolvensplan.
- d) *Beslut att inleda ett förfarande enligt artikel 88.2 i EG-fördraget*
- (50) Prövningen av åtgärdernas förenlighet med gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter⁽¹⁰⁾ (nedan kallade "riktlinjerna") utmynnade i tre skäl, som var avgörande för kommissionens beslut av den 19 februari 2003 att inleda ett förfarande enligt artikel 88.2 i EG-fördraget.
- (51) För det första fann kommissionen att det lån som ILB hade beviljat Herlitz PBS AG innehöll inslag av statligt stöd enligt artikel 87.1 i EG-fördraget. Dessa borde undersökas noggrannare. Tyskland hade inte lämnat tillräckliga uppgifter om stödets förenlighet med riktlinjerna för att det skulle vara möjligt att fastställa den faktiske stödmottagaren.
- (52) För det andra frågade sig kommissionen om det faktum att flera offentliga borgenärer (skattemyndigheter, Bundesanstalt für Arbeit, socialförsäkrings- och finansmyndigheter) avskrev sina krav i insolvensplanerna var att betrakta som stöd.
- (53) Beträffande Herlitz-gruppens utnyttjande av det markområde i Berlin-Tegel som ägdes av delstaten Berlin var kommissionen för det tredje tveksam om huruvida motsvarande arrendeavtal hade slutits på marknadsmässiga villkor. Eftersom mer än tio år förflutit sedan avtalet slöts bedömdes arrendeavtalet som befintligt stöd. Att delstaten Berlin avstod från tomträtsavgifterna och det faktum att de inte höjdes fick kommissionen att förmoda att det kunde handla om nytt stöd. Dessutom skulle det kunna handla om ett statligt stöd då delstaten Berlin först beviljade och därefter avskrev ett räntefritt lån på 6 miljoner DEM.

III. SYNPKTER FRÅN BERÖRDA PARTER

- (54) Den enda part som yttrade sig över beslutet att inleda ett formellt undersökningsförfarande var Herlitz PBS AG på förmånstagarens vägnar, Herlitz-gruppen. Herlitz PBS AG förespråkade en grundlig undersökning av de sakförhållanden som låg till grund för det påstådda beviljandet av orättmätigt stöd. Man meddelade kommissionen att man skulle förse myndigheterna med alla handlingar i ärendet.
- (55) Med anledning av undsättningslånet förklarade Herlitz PBS AG att det hade betalats tillbaka och att det uppfyllde villkoren för beviljande av undsättningsstöd. Beträffande de avskrivna fordringarna i insolvensplanerna gjorde man gällande att de offentliga borgenärerna hade förhållit sig som privata borgenärer och att de avskrivna fordringarna var värdelösa. Man betonade att borgenärerna enhälligt hade godkänt insolvensplanerna. Enligt Herlitz PBS AG:s uppfattning skulle de inslag av stöd som kommissionen fann i de avskrivna fordringarna enligt riktlinjerna bedömas som omstruktureringsstöd. För att undvika upprepningar anslöt man sig i övrigt till den av Tyskland framförda rättsuppfattningen.

⁽¹⁰⁾ EGT C 288, 9.10.1999, s. 2.

IV. TYSKLANDS SYNPUNKTER

- (56) I sitt svar på inledandet av det formella undersökningsförfarandet förklarade Tyskland att endast det av ILB beviljade undsättningslånet kunde betraktas som statligt stöd, som enligt artikel 87.3 c i EG-fördraget var förenligt med den gemensamma marknaden.
- (57) De övriga åtgärderna och särskilt avskrivningarna i insolvensförfarandena var inget statligt stöd enligt artikel 87.1 i EG-fördraget. De offentliga borgenärerna hade i insolvensförfarandena avskrivit värdelösa fordringar. Dessutom var deras agerande förenligt med principen om den privata borgenären. Om några av de övriga åtgärderna var statligt stöd, kunde de godkännas som omstruktureringsstöd enligt artikel 87.3 c i EG-fördraget.

1. Synpunkter på undsättningslånet

- (58) Tyskland påpekade att beslutet att bevilja undsättningslånet av den 10 maj 2002 fattades innan insolvensplanen antogs den 15 juni 2002. Att lånet betalades ut först den 24 juli 2002 berodde på "olösta frågor", som kunde regleras med ILB först den 24 juli. För tidsperioden mellan under-tecknandet av avtalet och utbetalningen hade detta lån visserligen gett Herlitz PBS AG den nödvändiga likviditeten, men hade inte varit tillräckligt för att täcka det ökade likviditetsbehov som uppstod i augusti 2003 då skolorna började.
- (59) Likviditetslånet hade varit nödvändigt för att överbrygga perioden tills insolvensplanerna godkändes. Enligt tysk uppfattning hade detta lån begränsats till ett minimibelopp, vilket också framgår av Herlitz PBS AG:s låga likviditet under perioden augusti–december 2002.
- (60) Enligt tysk uppfattning var det inte FOP, utan Herlitz PBS AG som var mottagare av undsättningslånet. För det första hade låneavtalet av den 10 maj 2002 slutits mellan insolvenshandläggaren och Herlitz PBS AG. För det andra kunde FOP heller inte betraktas som den faktiske mottagaren, därför att man enligt sin leveransöverenskommelse med Herlitz PBS AG bara hade fått betalning för förfallna skulder.

2. Synpunkter på omstruktureringen med hjälp av insolvensplaner

- (61) Tyskland hävdade att några offentliga borgenärs avskrivning av fordringar inte hade lett till några intäktsförluster för staten, eftersom dessa fordringar var värdelösa. Herlitz AG:s och Herlitz PBS AG:s tillgångar skulle bara ha räckt till att tillgodose borgenärer med förmånsrätt. De offentliga borgenärerna utanför denna grupp hade ingen säkerhet eller också bara en oprioriterad säkerhet.
- (62) Om det hade blivit fråga om likvidation, skulle de offentliga borgenärerna ha fått ingen eller lite betalning, även om de hade haft en oprioriterad säkerhet. Enligt punkt 168 i förstainstansrättens dom av den 11 juli 2002 i mål T-152/99 (HAMSA mot kommissionen) ⁽¹⁾ innebär det ingen verklig uppoffring för en borgenär att avskriva en ansenlig del av sina fordringar utan säkerhet, som skulle sakna värde vid en likvidation.

⁽¹⁾ Förstainstansrättens dom av den 11 juli 2002 i mål T-152/99, Hijos de Andrés Molina, SA (HAMSA) mot kommissionen. REG 2002, s. II-3049.

- (63) Enligt tysk uppfattning är en offentlig borgenärs avskrivning av fordringar varken någon förmån eller en ekonomisk fördel. Eftersom Herlitz AG och Herlitz PBS AG hade blivit insolventa, skulle deras tillgångar vid en likvidation inte ha räckt till för att de offentliga borgenärerna skulle få någon utdelning. Därför skulle Herlitz AG och Herlitz PBS AG normalt sett ha befriats från dessa fordringar genom insolvensförfarandena.
- (64) Skulle de offentliga borgenärernas avskrivning ändå betraktas som en förmån, skulle en motprestation från Herlitz-gruppens sida vara framtida skatte- och socialförsäkringsintäkter, som de offentliga borgenärerna skulle kunna vänta sig vid företagens fortlevnad.
- (65) Enligt tysk uppfattning måste de offentliga borgenärernas avskrivning av fordringar bedömas enligt den princip om den privata borgenären som utvecklas i domen i målet HANSA mot kommissionen. Följaktligen måste den offentliga borgenären jämföras med en privat borgenär i samma situation respektive en presumtiv privat borgenär.
- (66) Enligt tysk uppfattning är de offentliga bankerna, skattemyndigheten i Berlin, Bundesanstalt für Arbeit, sjukförsäkringskassorna, delstaten Berlin och andra såsom tullverket och skattemyndigheten i Alfeld de offentliga borgenärerna i insolvensförfarandena mot de båda företagen i Herlitz-gruppen. Enligt domstolens dom av den 16 maj 2002 i mål C-482/99 (Frankrike mot kommissionen)⁽¹²⁾ skall en grundlig bedömning ges svar på vilka avskrivningar av fordringar som skall bedömas som statliga förmåner.
- (67) Till de offentliga banker som beviljade konsortielånet och kreditlinjerna hör således Landesbank Berlin, Bayerische Landesbank och WestLB. Dessa agerade som privata medlemmar i bankkonsortiet, vilket framgår av att avskrivningen av fordringar inom ramen för insolvensplanerna gjordes gemensamt och inte av de enskilda bankerna. Också enskilda bankers avskrivningar av fordringar utan säkerhet utanför insolvensplanerna gjordes av både privata och offentliga banker.
- (68) Att skattemyndigheten i delstaten Berlin fullständigt avskrev sina fordringar i grupperna HAG 3 och PBS 3 berodde enligt Tyskland på att skattemyndigheterna förväntade sig en fullständig kompensering för denna avskrivning genom de framtida skatteintäkterna från Herlitz AG och Herlitz PBS AG. På motsvarande sätt motiverades de avskrivna fordringarna från Bundesanstalt für Arbeit och sjukförsäkringskassorna i grupp PBS 3 med förväntade framtida intäkter från de lagstadgade socialförsäkringsavgifterna. Samma argument framfördes som skäl till att delstaten Berlin och Liegenschaftsfonds avskrev sina fordringar. Enligt tysk uppfattning var Herlitz-gruppens förväntade tomträttsavgifter skälet till denna avskrivning av fordringarna i grupp PBS 3.
- (69) Tyskland menar att de offentliga borgenärernas avskrivning av 100 % av sina fordringar i grupperna HAG 3 och PBS 3 var rationellt motiverade och inte kunde jämföras med de övriga borgenärsgruppernas agerande. Orsaken till avskrivningen på 100 % var de framtida intäkterna av skatt, socialförsäkringsavgifter och tomträttsavgifter, som de offentliga borgenärerna kunde räkna med om företaget levde vidare. Enligt Tysklands uppfattning är framtida intäkter ett av de viktigaste skälen för en borgenär att avstå från sina fordringar. Eftersom myndigheterna hade bättre utsikter till framtida intäkter från Herlitz-gruppens betalningar än de privata borgenärerna, var avskrivningarna av fordringarna från offentlig sida lättare att förstå.
- (70) Enligt Tysklands uppfattning gäller skillnaden mellan en offentlig myndighets och en offentlig investerares roll bara för jämförelsen med en privat finansiärs hållning och inte en privat borgenärs. Om offentliga borgenärer inte kunde ta hänsyn till framtida intäkter vid avskrivningen av fordringar, skulle detta vara liktydigt med en diskriminering mellan borgenärer. Jämförelsen skulle på detta sätt inte bli effektiv.

⁽¹²⁾ Domstolens dom av den 16 maj 2002 i mål C-482/99, Frankrike mot kommissionen. REG 2002, s. I-4397.

- (71) Med beaktande av insolvenshandläggarens uppfattning påpekade Tyskland att borgenärerna inte skulle ha godkänt insolvensplanerna, om inte de offentliga borgenärerna i grupperna HAG 3 och PBS 3 helt hade avskrivit sina fordringar. De privata borgenärerna hade begärt en större uppoffring av de offentliga borgenärerna, eftersom ett företag som lever vidare garanterar de flesta offentliga borgenärerna lagstadgade intäkter, som de privata borgenärerna inte kan räkna med. Ett ytterligare skäl till att dessa borgenärsgrupper fullständigt avskrev sina fordringar var att skattekraven inte var fastställda då borgenärerna lämnade sitt godkännande, så att planerna kunde godkännas när dessa oklarheter hade undanröjts.
- (72) Tyskland framhåller att de offentliga borgenärer som avstod från en del av sina fordringar i grupperna HAG 2 och PBS 5 blev behandlade på samma sätt som de privata borgenärerna i dessa grupper. Där slogs fordringarna från Bundesanstalt für Arbeit, sjukkassorna, tullverket, skattemyndigheten i Alfeld, skattemyndigheten i Berlin och Liegenschaftsfonds samman.
- (73) Slutligen gjorde Tyskland gällande att även om kommissionen skulle uppfatta de avskrivna offentliga fordringarna till förmån för Herlitz AG eller Herlitz PBS AG som stöd, uppfyllde dessa åtgärder villkoren för beviljande som omstruktureringsstöd enligt artikel 87.3 c i EG-fördraget och riktlinjerna.
- (74) Villkoren i riktlinjerna var uppfyllda eftersom det fanns en verklig och effektiv omstruktureringsplan, Herlitz-gruppens lönsamhet hade återställts, kapaciteten hade skurits ned och avskrivningen av offentliga fordringar hade begränsats till ett minimum. Dessutom hade Herlitz-gruppen inte fått någon överskottslikviditet och under tidigare år inte mottagit vare sig omstrukturerings- eller undsättningsstöd.

3. Synpunkter beträffande delstaten Berlin och Liegenschaftsfonds

- (75) Beträffande rätten till markområdet i Berlin-Tegel presenterade Tyskland utdrag ur överenskommelsen om utövandet av denna rätt. Liegenschaftsfonds hade inte höjt avgiften för tomträten, därför att man inte ansåg försäljningen av byggnaderna i Berlin-Tegel till GGB såsom en ny användning av markområdet som stod i strid med ägarens intressen.
- (76) Beträffande flyttningslånet meddelade Tyskland att uppskovet för detta lån inte hade anmälts, eftersom delstaten Berlin hade uppträtt som privat borgenär. Det framgår av att uppskovet var förbundet med en räntesats, ett skuldmedgivande och en tomträtsavgift för det belopp som motsvarade de upplupna avgifterna för tomträten.

V. RÄTTSLIG BEDÖMNING

1. Förekomst av stöd

- (77) Enligt artikel 87.1 i EG-fördraget är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den gemensamma marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.
- (78) Herlitz-gruppens produkter säljs i gemenskapen där det råder konkurrens mellan medlemsstaterna. Undsättningslånet, överbrygningslånet för flyttningen och avskrivningen av vissa statliga fordringar i insolvensförfarandena är statliga åtgärder eller vidtas med hjälp av statliga medel. Om detta ger upphov till fördelar skulle det snedvrída eller hota att snedvrída handeln. Huruvida någon gynnas måste undersökas enligt kriterierna för den marknadsekonomiskt orienterade investeraren eller den privata borgenären.

- a) *"De gamla åtgärderna"*
- (79) Beträffande beviljandet av flyttningslånet år 1989 fastslogs det i beslutet om inledande av förfarandet att det föll inom tioårsperioden och var ett befintligt stöd enligt artikel 1 b iv i förordning (EG) nr 659/99. Följaktligen behövde beviljandet av detta lån inte undersökas. Dessutom skulle varje stödinslag som kunde hänföras till erbjudandet av markområdet till Herlitz-gruppen 1989 inte kunna återkrävas enligt artikel 15 i samma förordning.
- (80) I beslutet att inleda förfarandet hänvisade kommissionen till att det kunde handla om statligt stöd då tomträttsavgiften för tomtmarken i Berlin-Tegel inte höjdes 2002. Mot detta antagande talade klausulerna i tomträttsavtalet. Enligt detta kunde tomträttsavgiften höjas endast om markområdet användes för ett annat ändamål. Så blev inte fallet eftersom området med befintliga byggnader även i fortsättningen användes för samma ändamål. Den enda ändringen bestod i att byggnaderna, som tidigare ägdes av Herlitz-gruppen, numera hyrs av samma grupp.
- (81) Vad gäller uppskovet med flyttningslånet 1999 gjorde Tyskland gällande att detta hade beviljats på marknadsvillkor. Uppskovet beviljades vid en tidpunkt då Herlitz-gruppen ännu inte befann sig i svårigheter och räntesatsen låg över referensräntesatsen. Räntan var garanterad och betalades regelbundet ända tills insolvensförfarandena började. Kommissionen betraktar således inte detta uppskov som ett nytt stöd.
- b) *I undsättningslånet inbyggt stöd och avskrivna fordringar i insolvensförfarandena*
- (82) Undsättningslånet gav Herlitz-gruppen förmåner, som ett företag i svårigheter inte hade kunnat skaffa sig på marknaden. Tyskland håller med om detta. Som framgår av det följande gavs Herlitz-gruppen en förmån genom att några offentliga borgenärer gjorde orimliga avskrivningar av fordringar som baserade sig på statliga medel. Det handlar således om statligt stöd enligt artikel 87.1 i EG-fördraget.

Offentliga borgenärer

- (83) För att ta reda på vilka åtgärder som finansierats med statliga medel och som kan hänföras till staten undersöktes varje enskild borgenär. Den grupp av offentliga borgenärer som kommissionen hade ställt samman var större än vad Tyskland hade uppgivit. Förutom de offentliga bankerna, skattemyndigheten i Berlin, skattemyndigheten i Alfeld, Bundesanstalt für Arbeit, sjukkassorna, delstaten Berlin inklusive dess Liegenschaftsfonds och tullverket finns det ytterligare två offentliga borgenärer, nämligen pensionsförsäkringsorganisationen och arbetsgivarföreningen.
- (84) Enligt § 14 i lagen om förbättring av den anställningsgrundade ålderspensionen (Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersversorgung) ⁽¹³⁾ är det pensionsförsäkringsorganisationen som har ansvaret för insolvensförsäkringen. Enligt § 10 moment 1 och 2 i denna lag måste alla arbetsgivare via en kompensationsfond betala lagstadgade avgifter till denna.
- (85) Enligt § 144 SGB 7 (lagstadgad olycksförsäkring) ⁽¹⁴⁾ är arbetsgivarföreningen ansvarig för den lagstadgade olycksförsäkringen. Enligt § 150 moment 1 SGB 7 måste alla arbetsgivare betala avgifter till denna.

⁽¹³⁾ Se Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersversorgung (BetrAVG) av den 19 december 1974, BGBl. I s. 3610.

⁽¹⁴⁾ BGBl. 1996-I s. 1254.

- (86) Pensionsförsäkringsorganisationen och arbetsgivarföreningen befinner sig i en situation som beskrivs i punkt 58 i domstolens dom av den 13 mars 2001 i mål C-379/98 (PreussenElektra)⁽¹⁵⁾. Dessa institutioners avskrivning av fordringar gjordes inte omedelbart av staten, utan av en offentlig eller privat institution som fått denna uppgift av staten eller som inrättats i detta syfte. Avskrivningen av fordringar bestod i att statliga inkomster i form av lagstadgade avgifter till en av staten inrättad fond avskrevs. Enligt domstolens dom av den 29 april 1999 i mål C-342/96 (Spanien mot kommissionen)⁽¹⁶⁾ skall också denna avskrivning av fordringar hänföras till staten, eftersom de oberoende socialförsäkringsinstitutionerna övervakas av staten och finansieras med lagstadgade avgifter från företagen.

Tillämpning av principen om den private borgenären

- (87) I överensstämmelse med domstolens rättspraxis⁽¹⁷⁾ har kommissionen jämfört de offentliga borgenärernas agerande i Herlitz-gruppens insolvensförfaranden med privata borgenärers agerande. Eftersom det för varje offentlig borgenär fanns en jämförbar privat borgenär, behövde någon jämförelse med hypotetiska privata borgenärer inte göras.
- (88) Principen om den private borgenären beaktades i likvidationsförfarandena mot Herlitz-gruppens dotterbolag Diplomat, HKV och Susy, då alla borgenärer fick lika andel ur massan. De privata och offentliga borgenärerna förhöll sig gentemot massaskulderna på ett jämförbart sätt, eftersom dessa fordringar blev fullständigt tillgodosedda. Också beträffande de oprioriterade fordringarna beaktades principen, eftersom alla offentliga och privata borgenärer avskrev dessa.
- (89) Jämförelsen mellan de prioriterade borgenärerna ledde till ett liknande resultat vid förfarandena mot Herlitz AG och Herlitz PBS AG. De flesta grupperna innehöll borgenärer med samma prioritet i ordningsföljd efter deras anspråk. Dock placerades några borgenärer med samma eller liknande anspråk i olika grupper. Som en följd därav gjorde de offentliga borgenärerna orimliga avskrivningar i borgenärsgруппerna HAG 3 och PBS 3. Vid undersökningen enligt principen om den private borgenären innehöll alla borgenärsgруппer som upprättats för insolvensförfarandena jämförbara borgenärer, dock med undantag av dessa båda grupper.
- (90) Enligt punkt 168 i domen i målet HANSA bestämmer följande faktorer om borgenärerna är likartade: slag av säkerhet och säkerhetens storlek, fordringarnas prioritet, bedömning av möjligheterna till en rekapitalisering av företaget och den andel av likvidationsintäkterna som borgenärerna kan vänta sig. Enligt kriterierna är borgenärerna i grupperna HAG 3 och HAG 2 jämförbara och borde ingå i en och samma grupp med samma utdelningsanspråk. Detsamma gäller för borgenärerna i grupperna PBS 3 och PBS 5.
- (91) Borgenärerna i dessa grupper hade prioriterade fordringar utan säkerhet och utan förmånsrätt. Vid en likvidation hade de fått samma andel eller ingen alls. Liegenschaftsfonds oprioriterade inteckning är i ett insolvensförfarande ingen säkerhet, där bankernas prioriterade inteckning och förmånsrätten helt täcktes av säkerhetens värde. Dessutom hade alla borgenärer i dessa grupper samma intresse av att undvika en likvidation och få utdelning i ett insolvensförfarande. Trots det fick bara borgenärerna i grupperna PDS 5 och HAG 2 en utdelning som svarade mot deras befintliga insolvensfordringar.

⁽¹⁵⁾ Domstolens dom av den 13 mars 2001 i mål C-379-98, PreussenElektra AG mot Schleswig AG, in the presence of Windpark Reußenköge III GmbH och Land Schleswig-Holstein. REG 2001, s. I-2099, punkt 58.

⁽¹⁶⁾ Domstolens dom av den 29 april 1999 i mål C-342/96, Spanien mot kommissionen. REG 1999, s. I-2459, punkterna 5 och 46.

⁽¹⁷⁾ Se HANSA mot kommissionen aaO, punkterna 167–170; Spanien mot kommissionen, aaO, punkt 46; domstolens dom av den 29 juni 1999 i mål C-256/97, Déménagements-Manutention Transport SA (DM). REG 1999, s. I-3913, punkt 24.

- (92) I motsats till Tysklands påstående kan emellertid borgenärerna i grupperna HAG 3 och PBS 3 inte åberopa sina framtida skatte- och socialförsäkringsintäkter för att motivera en förhållandevis större avskrivning. Enligt förstainstansrättens och domstolens rättspraxis⁽¹⁸⁾ får en myndighet inte med stöd av framtida skatte- och socialförsäkringsintäkter besluta att avskriva en viss del av sina fordringar mot en gäldenär. Om sådana överväganden tilläts, skulle man blanda samman en myndighets uppgifter med en investerares.
- (93) Att skilja på rollen som myndighet och investerare gäller inte bara principen om den privatekonomiskt inriktade långivaren utan också principen om den private borgenären. Med båda kriterierna skall man huvudsakligen ta reda på om offentliga och privata investerare agerar på samma sätt. Båda principerna skulle förlora i effektivitet, om myndigheterna i sina beslut kunde beakta sina framtida lagstadgade intäkter såsom en investerare. Insolvens är förvisso en extraordinär situation, där uppkomna lagstadgade fordringar (skatter och socialförsäkringsavgifter) kan jämföras med privata borgenärens civilrättsliga fordringar. En sådan jämförelse kan dock bara göras för befintliga fordringar med avseende på förfluten tid.
- (94) Förväntade framtida intäkter får visserligen vägas in i beslutet att avskriva fordringar, men får inte vara det viktigaste skälet. Likaså styrs staten vid uttag av skatt, inte av vinstöverväganden. Om man logiskt utvecklar Tysklands argument, skulle privata borgenärer göra större avskrivningar än offentliga, eftersom avskrivningarna räknas av från beskattningsunderlaget. Tyskland har dock inte förklarat varför man i andra grupper av samma slag gav de offentliga borgenärerna en utdelning på likartade fordringar, men inte i grupperna HAG 3 och PBS 3. Av samma skäl borde inte heller Liegenschaftsfonds offentliga, men inte lagstadgade hypoteksanspråk i grupp PBS 3 avskrivas i större omfattning än de privata eller offentliga fordringarna i grupp PBS 5.
- (95) Slutligen konstaterar förstainstansrätten i punkt 167 i sin dom i målet mot HAMSA att offentliga borgenärer vid en skuldavskrivning inte får jämföras med privata investerare som för en global eller sektoriell strukturpolitik, utan med en privat borgenär som har som mål att hävda sina fordringar i möjligaste mån gentemot företaget i ekonomiska svårigheter. Härvid blir det uppenbart att de privata och de offentliga borgenärerna har samma intresse av att det fastställs en utdelning för deras befintliga insolvensfordringar.

Undsättnings- och omstruktureringsstödet omfattning

- (96) Undsättningsstödet motsvarar undsättningslånet på 963 855,42 euro. Stödet till Herlitz-gruppen i form av avskrivna fordringar under insolvensförfarandena motsvarar den proportionella skillnaden mellan de fordringar som avskrivits av de offentliga borgenärerna i grupperna PBS 3 och HAG 3 och borgenärernas avskrivna fordringar i grupperna PBS 5 och HAG 2.
- (97) Under insolvensförfarandet mot Herlitz AG agerade den offentlige borgenären i grupp HAG 3 inte som de jämförbara privata borgenärerna i grupp HAG 2. Därför utgör dess skuldeftergift ett statligt stöd, vars belopp är större än skillnaden mellan den avskrivna andelen av dess fordran och den avskrivna andelen av de privata fordringarna. De privata borgenärerna skulle nämligen sannolikt inte ha skrivit av sina fordringar i den omfattningen, om inte de offentliga borgenärerna hade gjort större avskrivningar. På samma sätt kan inte bara den avskrivna delen av fordringarna, utan också storleken på de avskrivna beloppen i varje borgenärsgroup vara av betydelse. Under sådana omständigheter kan stödet uppgå till 100 % av skuldeftergiften. Trots det är det i detta fall inte nödvändigt att beräkna det exakta beloppet, eftersom det i alla händelser vore förenligt med den gemensamma marknaden, även om stödet skulle uppgå till 100 % av skuldeftergiften.

⁽¹⁸⁾ Se förstainstansrättens dom av den 6 mars 2003 i förenade målen T-228/99 och T-233/99, Westdeutsche Landesbank Girozentrale mot kommissionen, REG 2003, s. II-435, punkt 272; domstolens dom av den 28 januari 2003 i mål C-334/99, Tyskland mot kommissionen, REG 2003, s. I-1139, punkt 134; domstolens dom av den 14 september 1994 i förenade målen C-278/92, C-279/92 och C-280/92, Spanien mot kommissionen, Rec. 1994, s. I-4103, punkt 22.

- (98) Samma gäller för det statliga stödet i insolvensförfarandet mot Herlitz PBS AG, som kan räknas fram genom skillnaden i procentsats mellan de avskrivna fordringarna i grupp PBS 3 och de jämförbara privata borgenärerna i grupp PBS 5.

2. Bedömning enligt riktlinjerna

- (99) Undsättningslånet och den oproportionellt höga avskrivningen av fordringar innebar för Herlitz-gruppen förmåner som befriade den från sådana kostnader som den i normala fall själv skulle ha svarat för, vilket underlättade dess omstrukturering. Kommissionen måste därför bedöma om dessa åtgärder kan anses förenliga med den gemensamma marknaden.
- (100) Eftersom stödåtgärderna inte beviljades inom ramen för en av kommissionen godkänd stödordning, bör de betraktas som ett tillfälligt stöd. I artikel 87.2 och 87.3 i EG-fördraget fastslås vilka villkor som måste uppfyllas för att ett stöd skall vara eller skall anses kunna vara förenligt med den gemensamma marknaden. Artikel 87.3 c i EG-fördraget kan åberopas i det här fallet, eftersom syftet med stödet var undsättning och omstrukturering av stödmottagaren och ingen annan undantagsbestämmelse i artikel 87.2 och 87.3 i EG-fördraget åberopades eller hade kunnat tillämpas.
- (101) I riktlinjerna redovisar kommissionen på vilka villkor som den utövar sina skönsmässiga befogenheter enligt artikel 87.3 c i EG-fördraget. Eftersom det framgår av de uppgifter som Tyskland lämnat att alla de stödåtgärder som skall bedömas beviljades efter det att riktlinjerna trädde i kraft, är dessa tillämpliga på de aktuella åtgärderna ⁽¹⁹⁾.

a) Stödmottagare

- (102) Kommissionen anser att hela Herlitz-gruppen och inte enskilda företag inom denna grupp är mottagare av de stödåtgärder som omfattas av undersökningen. Detta är den slutsats som kan dras av den sammanflätade strukturen inom gruppen och den systematiska tilldelningen av uppgifter och tillgångar mellan de båda viktigaste företagen Herlitz AG och Herlitz PBS AG och dess dotterbolag.
- (103) Herlitz-gruppen uppträder på marknaden som ett enda företag. Den slöt t.ex. överenskommelsen om tomträtten med delstaten Berlin då det gällde markområdet i Berlin-Tegel, medan fordran om tomträttsavgifter i insolvensförfarandet lämnades in mot Herlitz PBS AG. Dessutom har Herlitz-gruppen enligt § 290 i HGB publicerat konsoliderade årsbokslut. Likaså har borgenärerna behandlat gruppen som ett enda företag, då de godkände de parallella och med varandra förbundna insolvensplanerna för Herlitz AG och Herlitz PBS AG.
- (104) Herlitz AG, Herlitz PBS AG och FOP är belägna i stödområden (Berlin: mål 2 enligt artikel 87.3 c i EG-fördraget, Brandenburg enligt artikel 87.3 a i EG-fördraget). Herlitz-gruppen fick under tioårsperioden före insolvensförfarandet inget omstruktureringsstöd.

b) Företag i svårigheter

- (105) I avsnitt 2.1 i riktlinjerna beskrivs ett företag i svårigheter. Herlitz-gruppen kan enligt punkt 5.a i riktlinjerna betraktas som ett företag i svårigheter, eftersom det handlar om ett aktiebolag, där mer än hälften av det tecknade kapitalet förbrukades under tolv månadersperioden 31 december 2000–31 december 2001. Gruppens tecknade kapital framgår av följande tabell.

⁽¹⁹⁾ Se punkt 101 i riktlinjerna.

Tabell 4

(miljoner euro)

	31.12.1998	31.12.1999	31.12.2000	31.12.2001
Tecknat kapital	94,8	94,8	94,8	46,5

Källa: Herlitz-gruppens årsberättelser för åren 1999 och 2001–2002.

- (106) Dessutom befann sig Herlitz-gruppen åtminstone sedan april 2002 i svårigheter också enligt punkt 5.c i riktlinjerna, eftersom den enligt kriterierna i gällande tysk lag uppfyllde villkoren för kollektiva insolvensförfaranden. Såsom nämnts i skäl 13 inlämnades i april 2002 en begäran om insolvensförfaranden mot flera huvudföretag inom gruppen.
- (107) Från och med den 31 december 2001 befann sig således Herlitz-gruppen i svårigheter, eftersom mer än hälften av det tecknade kapitalet hade förbrukats under de tolv föregående månaderna. Som företag i svårigheter var Herlitz-gruppen berättigad till både undsättnings- och omstruktureringsstöd.

3. Bedömning av undsättningslånet

- (108) Undsättningslånet beviljades av ILB, som grundades 1992 med uppgift att stödja delstaten Brandenburg i ambitionen att främja näringslivet. Det är ingen affärsbank enligt den tyska handelslagen, och att uppnå en vinst är inte det viktigaste syftet med dess verksamhet. Dess uppgift är att utveckla de ekonomiska strukturerna i delstaten Brandenburg, vars ekonomiminister noga övervakar bankens verksamhet. Det bildas kampanjgrupper, som sysslar med de enskilda projekten ⁽²⁰⁾. Kommissionen anser därför att denna åtgärd kan hänföras till staten.
- (109) Genom undsättningslånet ges Herlitz-gruppen förmåner, som ett företag i svårigheter inte hade kunnat skaffa sig på marknaden. Då Tyskland erkänner detta lån som stöd, är det inte nödvändigt att här tillämpa principen om en privat investerare i en marknadsekonomi. Undsättningslånet innehåller följaktligen inslag som enligt artikel 87.1 i EG-fördraget är statligt stöd och skall därför bedömas som sådant. Riktlinjerna innehåller entydiga villkor för att bevilja sådant stöd.
- (110) För det första måste stödet vara ett likviditetsstöd i form av lånegarantier eller ett lån till marknadsmissig ränta. Undsättningslånet uppfyller det kravet, eftersom räntesatsen var högre än kommissionens referensräntesats ⁽²¹⁾.
- (111) För det andra måste stödet kunna motiveras med föreliggande allvarliga sociala problem och får inte leda till några orimliga negativa effekter för näringslivet i de andra medlemsstaterna. Kommissionen kan därvid ta hänsyn till att Herlitz-gruppen är en viktig arbetsgivare i de berörda stödområdena Berlin och Brandenburg. En omedelbar oordnad insolvens skulle ha lett till allvarliga sociala problem. Under den tid som undsättningslånet överbryggade svårigheterna, var de negativa effekterna i de andra medlemsstaterna enligt kommissionens uppfattning begränsade och inte orimliga.
- (112) För det tredje har Tyskland trots att beviljandet av undsättningslånet ursprungligen inte meddelades kommissionen under utredningen gett belägg för att lånet återbetalats i sin helhet.

⁽²⁰⁾ Se ILB:s webbsida: www.ilb.de

⁽²¹⁾ Kommissionens referensräntesats för Tyskland var 5,06 % fr.o.m. 1.1.2002 och 4,8 % fr.o.m. 1.1.2003, se http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/others/reference_rates.html

- (113) För det fjärde måste stödet vara begränsat till det belopp som är nödvändigt för att trygga företagets fortsatta verksamhet. Enligt kommissionens uppfattning har detta villkor uppfyllts. Undsättningslånet användes först när likviditetslånet inte längre räckte till för behovet av större likviditet för leveranserna i samband med att läsåret började på hösten 2002. Till och med efter utbetalning av undsättningslånet var Herlitz PBS AG:s likviditetsnivå låg mellan augusti och december 2002.
- (114) Slutligen får stöd bara beviljas för den period som behövs för utarbetandet av en genomförbar omstruktureringsplan. Denna period bör under normala omständigheter vara högst sex månader. I det här fallet fattades beslutet att bevilja undsättningslånet den 10 maj 2002, medan lånet de facto utbetalades först den 24 juli 2002 och återbetalades sex månader efter utbetalningen. Dessutom gjordes återbetalningen innan kommissionen hade meddelat sitt beslut om åtgärderna enligt insolvensplanerna. Undsättningslånet uppfyller således kriterierna i riktlinjerna och bör anses förenligt med den gemensamma marknaden.

4. Omstrukturering genom insolvensplaner

a) Återupprättande av lönsamheten

- (115) De insolvensplaner som godkändes i förfarandet mot Herlitz AG och Herlitz PBS AG innehöll följande åtgärder för att återupprätta gruppens lönsamhet: avveckling av överflödigt kapacitet, försäljning av industrimark, avveckling av dotterbolag, förbättring av de negativa finansresultaten, minskning och optimering av kostnaderna. Gruppens verksamhet skulle inskränkas till den fortfarande sunda kärnverksamheten.
- (116) Herlitz-gruppen utvecklades i överensstämmelse med de finansplaner som ingick i insolvensplanerna. Så uppnådde gruppen under räkenskapsåret 2003 en vinst före räntor och finansiella kostnader på 7,2 miljoner euro och en total omsättning på 346,6 miljoner euro. För år 2003 uppgick avkastningen av rörelsen före finansiella kostnader till 2 %, vilket motsvarar branschgenomsnittet. Kassaflödet före finansiella kostnader uppgick år 2003 till 14 miljoner euro.
- (117) För år 2004 räknar Herlitz-gruppen med en vinst före finansiella kostnader på [5–10] * miljoner euro och ett driftsresultat ^(a) (försäljning, lagerförändringar då det gäller färdigprodukterna) på [250–300] * miljoner euro. Detta ger en avkastning före finansiella kostnader på [2–4] * %. Genom utvecklingen hittills bekräftas Herlitz-gruppens förväntningar. Under dessa förutsättningar har insolvensplanerna lagt grunden till återställd lönsamhet för Herlitz-gruppen.

b) Till ett minimum begränsat stöd

- (118) Herlitz-gruppen hade redan innan insolvensförfarandet inleddes vidtagit omstruktureringsåtgärder motsvarande cirka 20,6 miljoner euro. Av dessa avsåg 9,3 miljoner euro uppsägningskostnader, 6,2 miljoner euro avskrivningar och värdeminskningar och 5,1 miljoner euro flyttnings-, nedläggnings- och konsultkostnader. De direkta kostnaderna för de omstruktureringsåtgärder som år 2002 vidtogs inom ramen för insolvensförfarandet uppgick till 6,9 miljoner euro (uppsägningskostnader och kostnader i samband med insolvensförfarandet).
- (119) Största delen av omstruktureringskostnaderna betalades av företaget och dess borgenärer. Aktieägarnas bidrag bestod i att de sedan 1997 inte fick någon utdelning. Allt positivt kassaflöde återinvesterades i gruppen. I början av insolvensförfarandet ställde gruppens bankkonsortium ett "nytt" likviditetslån på 15 miljoner euro till förfogande. Lånet förnyades två gånger och återbetalades i sin helhet den 17 november 2003. Det täckte gruppens säsongsbetingade likviditetsbehov och torde beviljas på nytt i juni 2004. Förutom det nya lånet har bankerna också förlängt löptiden på sina utestående lån med ytterligare ett år till mars 2004.

^(a) Redigeringsfel.

- (120) Om man bygger på omstruktureringskostnaderna för tiden fram till inledandet av insolvensförfarandet, överstiger det egna kapitalet 95 % av 27,5 miljoner euro. Om man däremot räknar in alla kostnader som är direkt knutna till insolvensförfarandet, uppgår motsvarande belopp till 83,01 % av 6,9 miljoner euro. Med tanke på att det egna kapitalet i båda fallen är stort är omstruktureringsstödet begränsat till minimibeloppet.
- c) *Undvikande av otillåten snedvridning av konkurrensen*
- (121) Herlitz-gruppen vidtog följande slutgiltiga utjämningsåtgärder i form av kapacitetsbegränsningar: urdrifttagande av tre kuvertmaskiner, försäljning av en offsettryckmaskin och en servettvikningsmaskin, upphörande med sprutgiutningsproduktionen, nedläggning eller försäljning av dotterbolagen i Portugal, Österrike och Frankrike samt minskning av lagerkapaciteten och uppsägning av 630 anställda.
- (122) Medan omstruktureringen pågick förvärvade gruppen kontrollen över det tidigare gemensamma företaget eCom för [...] * miljoner euro och företaget Mercoline för [...] * miljoner euro. Dessutom köpte den tillbaka en del tillgångar vid likvidationen av dotterbolagen till ett värde av [...] * miljoner euro. [Summan av de tre belopp som nämns i detta stycke uppgår till 1–3 miljoner euro.] De betalade beloppen var låga, och de förvärvade bolagens och tillgångarnas funktioner passar in i målet att sänka kostnaderna, koncentrera sig på kärnverksamheten och slå samman logistik- och förvaltningsfunktionerna. Kommissionen betraktar därför dessa investeringar som absolut nödvändiga för att återskapa lönsamheten utan otillåten snedvridning av konkurrensen.
- (123) På de relevanta marknaderna, där Herlitz-gruppen har en andel på [5–15 %] * i Tyskland och [3–17 %] * i gemenskapen, finns det ingen överskottskapacitet. Med tanke på den ringa marknadsandelen och det statliga stödets ringa omfattning kan man betrakta de kompletterande investeringarna som nödvändiga och de medför inte någon snedvridning. Omstruktureringsstödet uppfyller således kriterierna i riktlinjerna och är förenligt med den gemensamma marknaden.

VI. SLUTSATS

- (124) Under dessa förutsättningar har kommissionen dragit den slutsatsen att undsättningsstödet och omstruktureringsstödet motsvarar villkoren i riktlinjerna och är förenliga med den gemensamma marknaden.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Tysklands stöd i form av undsättningsstöd och omstruktureringsstöd till Herlitz-gruppen är enligt artikel 87.3 c i EG-fördraget förenligt med den gemensamma marknaden.

Artikel 2

Detta beslut riktar sig till Förbundsrepubliken Tyskland.

Utfärdat i Bryssel den 30 juni 2004.

På kommissionens vägnar

Mario MONTI

Ledamot av kommissionen